

Nieuwsbrief Mertonvrienden van de Lage Landen

Monnikenleven... Een levensstijl¹

Stan Broos

"De monnik is eigenlijk een menselijk fenomeen, dat mannen en vrouwen kan begeisteren, zelfs zonder evangelisch kader en de navolging van Christus, waarmee dit leven in onze westerse cultuur praktisch altijd vereenzelvigd wordt", aldus Eric en Lieve Bodson.²

Het blijkt inderdaad zo te zijn dat het monastieke leven in onze tijd voor bepaalde mensen een zekere aantrekkingskracht uitstraalt. Wat het aantal gegadigden voor de gasthuizen van de abdijen betreft, beleven sommige onder hen een tijd van hoogconjunctuur, enigszins in tegenstelling met het aantal monniken dat binnen de abdijsmuren de instelling draaiende moet houden. Binnen die monastieke gemeenschappen is er blijkbaar iets te vinden wat authentiek en attractief is, ook al staat het soms nogal erg in contrast met de gangbare beleving van het christelijk leven binnen onze kerkstructuur, nu dit leven niet langer vanuit een christelijke opvoeding als vanzelfsprekend wordt doorgegeven.

Toch zijn er blijkbaar heel wat mensen die zich op een of andere manier erg aangesproken voelen door het monastieke leven. Zij zijn zoekende en willen de diepste levensvragen doorgronden waar de mens zich reeds sinds de prehistorische tijd mee geconfronteerd weet.

Het christelijk monnikenwezen, aanvankelijk ontstaan als een beweging van leken die afstand namen van het leven in de wereld en die het christelijk leven gestalte probeerden te geven in de woestijn, is na verloop van tijd uitgegroeid tot een kerkelijk instituut. Geleidelijk aan heeft de kerk deze beweging opgenomen in haar structuur. Zo heeft de monastiek levensstaat zijn plaats gekregen in de samenleving en een eigen sociale status verworven.

Mark Plaiis gaat er in zijn artikel "Lay Monasticism" van uit dat ook leken zich tot het monnikenideaal geroepen kunnen voelen³. Maar deze mensen zijn in de samenleving niet als zodanig herkenbaar. Zij dragen geen habijt en leven niet in een klooster, waarbij de schrijver aantekent: "Het klooster is een plek, het kloosterleven is een levensstijl".

Deze leken beleven hun roeping meestal helemaal alleen, zelfs zonder dat hun medemensen er weet van hebben. Zij beleven in de praktijk de evangelische onderrichting die we vinden bij Mattheüs 6,6: "Als gij bidt, ga dan in uw binnenkamer, sluit de deur achter u en bidt tot uw Vader die in het verborgene is". Zij worden als het ware gedreven door een inwendige oproep (...)

1 Dit artikel van wijlen Stan Broos, de medeoprichter van de Mertonvrienden, is in september 2006 verschenen in ons Contactblad Mertonvrienden. We drukken het hier enigszins ingekort af.

2 Thomas Merton, *Stilte aan het woord*, Brepols, 1994.

3 M. Plaiis, Lay Monasticism, in *Cistercian Studies*, 34/3, 1999, blz. 396-373

Met recht en rede kan men zeggen dat Thomas Merton als hoogste roeping het 'Contemplata aliis tradere' (aan anderen de vrucht van contemplatie overdragen) huldigde. Met een niet aflatende ijver, en bijwijlen met een grote poëtische kracht, nodigde hij alle mensen uit om zich te laven aan de rijke *"Wateren van Siloë, de wateren der contemplatie, waarvan het mysterie de eerste cisterciënzers heeft gefascineerd en verrukt en waarvan de weerklank te horen is in zoveel namen van die kloosters in de dalen, of midden in de bossen, aan oevers van heldere waterstromen, tussen rotsen en bruisende beken. Dit zijnde wateren die de wereld niet kent, omdat zij de wateren van bitterheid en tegenstrijdigheid meer liefheeft."*⁴.

In zijn geest leefde het ideaal van een 'communio', waarbij het niet ging om een juridische status, maar om een innige charismatische verbondenheid van monniken, monialen en niet-monniken. In zijn visie behoort de monnik - net als de leek - tot de wereld. In het artikel 'Is the World a Problem?' in het postuum gepubliceerde boek *Contemplation in a World of Action* schrijft hij dan ook: *"De wereld kan geen probleem zijn voor degene die inziet dat uiteindelijk Christus, de wereld, zijn broeder en zijn eigen diepste innerlijke grond één zijn gemaakt in de genade en de verlossende liefde"*.

Nog steeds zijn volgens Merton alle christenen broeders en zusters in het gemeenschappelijk geloof, ze hebben een eigen roeping te vervullen in de wereld waarin zij leven. Ook buiten de kloosters kan men een monastiek leven leiden, al dient men er wel rekening mee te houden dat het gaat om onderscheiden roepingen. *"Een zekere mate van innerlijke eenzaamheid en vrede is nochtans nodig voor deze intieme vereniging met God. (...) Het belangrijkste is niet of men in een klooster leeft of in de wereld, maar wel of men al dan niet leeft als een ware leerling van Christus in de staat of in het werk waartoe men door Christus geroepen werd."*⁵

Elke mens die zich in het mysterie van het christendom wil verdiepen en die dit ook tracht te beleven, zal vanzelf ervaren dat - zoals Merton het uitdrukte - "een kip geen eieren legt op het marktplein". Als een mens bewust wil leven, zal hij aanvoelen dat enige afstand van de wereld noodzakelijk is. De graad en de vorm van dat afstand nemen kan heel verschillende zijn, maar het evangelische adagium "in de wereld, maar niet van de wereld" zal een noodzakelijk standpunt blijken te zijn. *De specifieke drang die een christen naar de woestijn en de eenzaamheid lokt (terwijl hij al dan niet fysiek in de wereld blijft) is een diep aanvoelen dat God alleen volstaat. De behoefte om de instemming van de samenleving te krijgen, om een erkende plaats te vinden in de wereld, om te beantwoorden aan een tijdelijke ambitie, zelfs om 'iemand te zijn' in de kerk, komt hen voor als irrelevant. Zij beseffen geroepen te zijn tot een volkomen andere levenswijze, buiten de seculiere en religieuze gevestigde orde. Dit is de echte diepe betekenis van het monachisme, waardoor een stevig gestandaardiseerd monachisme een contradictie wordt (CWA 22-23).*

Elk 'establishment' naar wereldse normen lijkt volkomen in tegenspraak met de betrachting om bewust christelijk te leven, omdat de drijvende krachten achter praktisch elke wereldse status in strijd zijn met een oprecht christelijk leven. Rijkdom en macht (wat trouwens hetzelfde is) bieden alvast geen goede voedingsbodem voor zulk leven.

De volgende woorden die Merton richtte tot de monniken, gelden evenzeer voor de leken. Als we onze eigen roeping in alle eerlijkheid trachten te volgen in deze wereld, zullen we al vlug ervaren dat niet alles verloopt zoals we het zouden wensen. Uiteindelijk kunnen we alleen vertrouwen op Gods genade. Alleen die hoop en dat vertrouwen kan ons op de been houden. *Er dient nog een woord gesproken te worden tot de monniken zelf, dat is tot hen die nu op dit ogenblik, volharden in*

4 Thomas Merton, *De wateren van Siloë*, Utrecht/Brussel, Spectrum, 1950, blz.7

5 Thomas Merton, *The Monk Today*, in: *Contemplation in a World of Action*. New York Doubleday & Co, 1971, blz. 233-234. Hierna CWA.

kloosters en kluizenarijen. En dit luidt als volgt: wees niet ongeduldig en wees niet bang. Beeldt u niet in dat alles afhangt van een of andere plotse magische omvorming van constituties of wetten. U hebt alles wat u nodig hebt reeds in uw handen. U hebt de genade van uw roeping en van uw liefde. Geen enkele aardse situatie was ooit volmaakt. God heeft geen behoefte aan een ideale situatie om zijn werk tot uitvoer te brengen in uw harten. Als we doen wat we kunnen met de middelen en de genade die ons ter beschikking staat, als we oprecht gebruik maken van de ons geboden gunstige gelegenheden, dan zal de Geest er zijn, zijn liefde zal ons niet ontbreken. Onze bevrijding, onze eenzaamheid, onze visie, ons begrijpen en onze verlossing zijn niet afhankelijk van iets dat ver van ons verwijderd is of buiten ons bereik ligt. De genade wordt ons geschonken samen met onze goede verlangens. Wat nodig is, dat is geloof om dit te aanvaarden en de energie om ons geloof aan het werk te zetten in de omstandigheden die ons niet altijd voorkomen als erg beloftevol. De Heilige Geest zal het overige doen (CWA 25)

Het gaat dus niet om aan de mensen van vandaag te vertellen dat zij op de verkeerde weg zijn, want ze volgen de weg van hun hart, ze zoeken de waarheid en het absolute geluk. Het probleem is alleen dat zij de weg vaak volgen in de verkeerde richting. (...) Als iedereen de verkeerde kant opgaat, dan verandert de plaats waar het einddoel zich bevindt niet. Als allen die naar Rome willen gaan de weg naar Parijs inslaan, dan kunnen zij zich wel verheugen omdat ze met zo velen onderweg zijn naar Rome, maar toch zullen ze elkaar ontmoeten in Parijs.

De abt van de abdij Scourmont, dom Armand Veilleux, die al meermaals aandacht besteedde aan het feit dat hier en daar kleine groepen leken zich aangetrokken voelen tot het charisma van Cîteaux, stelt het nuchter en wijs als volgt: "*Als deze leken iets nieuws willen op dat vlak, dan beveel ik persoonlijk steeds aan om een gemeenschap van leken te vormen in de nabijheid van een monastieke communiteit, maar dan een gemeenschap van leken die haar eigen identiteit behoudt, die haar eigen leven leidt en die een gemeenschappelijke band opbouwt tussen de twee gemeenschappen. Ik ben ervan overtuigd dat dit de beste manier is om geleidelijk aan nieuwe wegen te ontdekken om de cisterciënzer geest te laten ontluiken in het dagelijks leven van gewone leken. Zo zullen zij ook niet het gevaar lopen 'voor monnik of moniale te spelen' in het aanschijn van de wereld.*" (...)

De roeping van een mens blijft mysterievol. Zo schreef Merton in 1966 aan Robert Menchin: "In zekere zin kies je niet zomaar voor het monastieke leven, het monastieke leven kiest jou"⁶. Twee jaar eerder al schreef hij aan een andere dichter: "De monnik is als een vogel die pijlsnel vliegt, zonder te weten waarheen. In vrede komt hij altijd aan waar hij naartoe ging, zonder te weten waar hij vandaan kwam"⁷

6 Thomas Merton, *Witness to Freedom. Letters in Times of Crisis*, NY, Farrar-Strauss-Giroux, 1996 blz.255.
7 Thomas Merton, *The Courage for Truth. Letters to Writers*, NY, Farrar-Strauss-Giroux, 1993 blz.198.